

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.459.2025

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 12285 Pani Posłanki Lidii Czechak, w sprawie trudnej sytuacji osób głuchych i potrzeby wzmocnienia wsparcia dla nich, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

Informuję, że przesłanki przyznania świadczenia w postaci renty socjalnej reguluje ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2025 r. poz. 420 z późn. zm.). Na jej podstawie renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej, która jest całkowicie niezdolna do pracy w związku z naruszeniem sprawności organizmu, które powstało:

- przed ukończeniem 18. roku życia,
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej – przed ukończeniem 25 roku życia,
- w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, podczas studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy. Ustalenia całkowitej niezdolności do pracy dokonuje lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Tytułem do otrzymywania renty socjalnej jest zatem posiadanie orzeczenia o całkowitej niezdolności do pracy oraz, jednocześnie, naruszenie sprawności organizmu powodujące niezdolność do pracy w okresach wskazanych w art. 4 ustawy o rencie socjalnej. Do nabycia prawa do renty socjalnej nie jest wymagane posiadanie stażu pracy.

Wskazane przesłanki nabycia prawa do renty socjalnej oznaczają, że ma ona charakter świadczenia gwarantowanego przez budżet państwa, wypłacanego osobom, które z powodu wcześniej powstałej niezdolności do pracy nie miały możliwości podjęcia pracy zawodowej i nabycia własnych uprawnień do renty z tytułu niezdolności do pracy, a często nawet zdobycia jakichkolwiek kwalifikacji zawodowych. Celem renty socjalnej jest kompensowanie braku możliwości nabycia uprawnień do świadczeń z systemu ubezpieczeń społecznych ze względu na to, że całkowita niezdolność do pracy powstała przed wejściem na rynek pracy.

Informuję, że ze względu na omówiony cel ustanowienia renty socjalnej, nie jest obecnie rozpatrywana kwestia zmiany przepisów ustawy we wskazanym zakresie. Ustawa o rencie socjalnej nie określa rodzajów niepełnosprawności uprawniających do tego świadczenia. Przepisów dotyczących tej kwestii nie zawiera również jej akt wykonawczy - rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 września 2003 r. w sprawie przyznawania renty socjalnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1022). Uznając, że wszystkie osoby z niepełnosprawnościami posiadają równą ochronę prawną, należy stwierdzić, że wprowadzenie systemu automatycznego uznawania osób głuchych i niedosłyszących za osoby całkowicie niezdolne do pracy nie byłoby zasadne. Przepisy takie mogłyby wzbudzić poczucie krzywdy u osób posiadających innego rodzaju schorzenia, które byłyby nadal

poddane dotychczasowej procedurze oceny stanu zdrowia. Z uwagi na charakter orzeczeń stwierdzających niezdolność do pracy oraz indywidualną sytuację zdrowotną i zawodową każdej osoby, która się o nie ubiega, generalna kwalifikacja do renty socjalnej nie byłaby nawet możliwa. Przepisy prawa powinny zakładać takie same zasady ustalania niezdolności do pracy dla wszystkich grup osób z niepełnosprawnościami, bez względu na przyczynę powstania tych niepełnosprawności.

W Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej od 1 stycznia 2025 r. uruchomiono projekt „Centrum komunikacji”, realizowany w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS). Projekt jest kierowany do osób z niepełnosprawnościami oraz tych, które będą je wspierać (zarówno w trakcie realizowania projektu, jak po jego zakończeniu). W ramach projektu planowane jest utworzenie 17 placówek oraz stworzenie aplikacji, która pozwoli na korzystanie z usług Centrum zdalnie, przez Internet.

Podjęte działania będą uwzględniały przede wszystkim potrzeby osób z niepełnosprawnościami narządu słuchu, mowy i wzroku, z niepełnosprawnością intelektualną, z problemami zdrowia psychicznego i będące w spektrum autyzmu, a także osób posługujących się polskim językiem migowym (PJM), sposobami komunikowania się głuchoniewidomych (SKOGN), korzystających z transkrypcji mowy na tekst, alternatywnych i augmentatywnych sposobów komunikacji (AAC) oraz tekstów łatwych do czytania i rozumienia (ETR). Celem projektu jest zapewnienie wsparcia w komunikacji, które realnie ułatwi osobom z niepełnosprawnościami codzienne funkcjonowanie.

Celem projektu jest również podniesienie kompetencji kadry tłumaczy i tłumaczek polskiego języka migowego, tłumaczy i tłumaczek przewodników (SKOGN), a także zwiększenie kompetencji specjalistów i specjalistek AAC oraz specjalistów i specjalistek w zakresie ETR.

Usługi świadczone przez Centrum Komunikacji będą realizowane zdalnie i stacjonarnie. Usługa tłumaczenia na polski język migowy będzie dostępna zarówno online, za pośrednictwem aplikacji, jak i stacjonarnie. Usługi w formule stacjonarnej będą świadczone w przypadku bardziej złożonych spraw, kiedy tłumaczenie w formule online okaże się niewystarczające.

Usługa transkrypcji wypowiedzi fonicznej na tekst polski jest przeznaczona przede wszystkim dla osób słabosłyszących, które utraciły słuch w późniejszym momencie życia, nieznających polskiego języka migowego, komunikujących się za pomocą języka polskiego pisanego oraz głuchoniewidomych. Usługa będzie realizowana w czasie rzeczywistym, online, poprzez aplikację za pomocą czatu i połączenia audio.

Usługa tłumaczenia dokumentów polega na tłumaczeniu pism, umów, regulaminów itp., z języka polskiego na polski język migowy lub zapis w alfabecie Braille'a, a także na przekładzie z PJM na język polski.

Centrum będzie zapewniało realizację usług AAC w zależności od potrzeb w tym zakresie, zapewni też komunikację pomiędzy osobami potrzebującymi takich usług a specjalistami, którzy będą mogli udzielić im wsparcia. Jednym z założonych w programie celów jest też stworzenie infrastruktury i sieci specjalistów na poziomie lokalnym.

Projekt jest realizowany od I kwartału 2025 roku. Prowadzone w jego ramach działania mają pomóc w zniwelowaniu bariery komunikacyjnej i sprawić, że zatrudnienie pracownika z niepełnosprawnością narządów mowy i/lub słuchu będzie łatwiejsze i bardziej atrakcyjne

dla pracodawców. Ułatwią one również komunikację między poszukującą zatrudnienia osobą z niepełnosprawnościami tych narządów, a lekarzem medycyny pracy.

Dla poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy szczególne znaczenie będzie miał projekt „Standaryzacja modelu zatrudnienia wspomaganego w Polsce”. Głównym zamierzeniem projektu jest przygotowanie rozwiązań, które pozwolą wdrożyć model zatrudnienia wspomaganego (MZW) jako trwałego narzędzia wsparcia aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami. Jest to narzędzie nieobecne dotychczas w ogólnodostępnym systemie instrumentów kierowanych do osób z niepełnosprawnościami.

Usługa zatrudnienia wspomaganego będzie kierowana do biernych zawodowo osób z niepełnosprawnościami mających szczególne trudności w samodzielnym znalezieniu i utrzymaniu zatrudnienia na otwartym rynku pracy, które nie podejmą zatrudnienia bez zindywidualizowanego i kompleksowego wsparcia, w tym w szczególności do osób z niepełnosprawnością intelektualną, problemami zdrowia psychicznego, całościowymi zaburzeniami rozwoju oraz niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Projekt ma charakter koncepcyjny. Zakłada wypracowanie rozwiązań dotyczących systemu wdrożenia modelu zatrudnienia wspomaganego i samego tego modelu, w tym niezbędnych procedur standaryzujących obszar merytoryczny, organizacyjny oraz finansowy usługi zatrudnienia wspomaganego.

Pod koniec bieżącego roku ma rozpocząć się realizacja projektu pn. „Testowanie wdrożenia usługi zatrudnienia wspomaganego”, który będzie stanowił kolejny etap działań mających na celu wprowadzenie instrumentu usługi zatrudnienia wspomaganego do krajowego systemu wsparcia aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami. Model zatrudnienia wspomaganego wypracowany w projekcie koncepcyjnym będzie przez 3 lata wdrażany i testowany przez około 80 agencji zatrudnienia wspomaganego, które mają objąć wsparciem 12 tys. osób z niepełnosprawnościami.

Efektem realizacji projektów będzie wdrożenie do systemu prawnego nowych instrumentów, które poprawią sytuację osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy.

Pragnę podkreślić, że zgodnie z art. 11³ ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2025 r. poz. 277, ze zm.) niedopuszczalna jest jakakolwiek dyskryminacja w zatrudnieniu - bezpośrednia lub pośrednia - w szczególności ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, religię, narodowość, przekonania polityczne, przynależność związkową, pochodzenie etniczne, wyznanie, orientację seksualną, zatrudnienie na czas określony lub nieokreślony, zatrudnienie w pełnym lub w niepełnym wymiarze czasu pracy. Należy także wspomnieć, że zgodnie z art. 207 § 2 Kp, pracodawca jest obowiązany chronić zdrowie i życie pracowników przez zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy przy odpowiednim wykorzystaniu osiągnięć nauki i techniki. W stosunku do osób z niepełnosprawnościami cel ten powinien być realizowany poprzez stosowanie się do przepisu § 48 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (t.j. Dz.U. z 2003 r. poz. 1650, ze zm.). Zgodnie z przywołanym przepisem pracodawca zatrudniający pracowników niepełnosprawnych powinien zapewnić dostosowanie stanowisk pracy oraz dojąć do nich do potrzeb i możliwości tych pracowników.

Informuję, że w bieżącym roku w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej rozpoczną się prace dotyczące realizacji projektu pn. „Przebudowa modelu orzekania

o niepełnosprawności oraz form wsparcia” w ramach FERS. Realizacja projektu przewiduje przygotowanie nowych rozwiązań na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Jego celem jest opracowanie kompleksowego modelu orzekania o niepełnosprawności, który odpowiadałby na indywidualne potrzeby osób z niepełnosprawnościami, a także systemu świadczeń i innych form wsparcia. W jego ramach przeprowadzone zostaną przegląd i analiza funkcjonujących rozwiązań systemowych odnoszących się do systemu orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności, w tym systemów rentowych i orzecznictwa dla celów edukacyjnych. Będzie to pierwszy etap tworzenia kompleksowego i zintegrowanego systemu orzekania o niepełnosprawności. Zmodyfikowany model opierał się będzie na Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF), będzie też zgodny z postanowieniami Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (KPON). Uproszczony system świadczeń będzie odpowiadał potrzebom danej osoby zarówno w życiu codziennym, jak i w sferze społeczno-zawodowej. System zapewniac będzie podmiotowość osobom z niepełnosprawnościami, pozostając w zgodzie z zasadami proporcjonalności i sprawiedliwości społecznej. W ramach projektu wypracowane zostaną rozwiązania mające na celu scalenie rozproszonego systemu świadczeń i te służące kompensacji zwiększonych kosztów życia wynikających z niepełnosprawności. Wypracowane zostaną ponadto kryteria ustalania niepełnosprawności oraz kryteria kwalifikacji do świadczeń i innych instrumentów wsparcia.

W Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przygotowano też projekt ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (UD114). Jego zasadniczym celem jest reforma orzecznictwa lekarskiego ZUS. Projekt zawiera rozwiązania usprawniające realizację ustawowych zadań ZUS związanych z wydawaniem orzeczeń i kontrolą zaświadczeń lekarskich. Obecnie w ZUS obserwuje się narastające problemy z zatrudnianiem lekarzy orzeczników. Dzięki wprowadzonym zmianom nastąpi zwiększenie konkurencyjności zatrudnienia kadry medycznej w ZUS, co przyczyni się do zwiększenia tempa wydawania orzeczeń i przyspieszy czas rozpatrywania wniosków.

Niżej przekazuję informacje uzyskane od Departamentu Zdrowia Publicznego MZ, odnoszące się do zagadnień medycyny pracy:

„Przepisy rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzania badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie pracy (Dz.U. z 2023 r. poz. 607) nie regulują dostępu do „profesji” a także nie zawierają żadnych kryteriów ani „poziomów sprawności sensorycznej”. Wskazują jedynie zakres badań profilaktycznych w zależności od czynników szkodliwych i uciążliwych występujących na stanowisku pracy.

Natomiast w trakcie nowelizacji rozporządzenia w 2020 roku wychodząc naprzeciw oczekiwaniom środowisk osób niepełnosprawnych wykreślono z czynników niebezpiecznych, szkodliwych lub uciążliwych pozycje „Prace wymagające pełnej sprawności psychoruchowej” jako mogące ograniczać dostęp osobom niepełnosprawnym do wykonywania niektórych zawodów.

Nadmienić również należy, że służba medycyny pracy nie orzeka o możliwości wykonywania zawodu. Zgodnie z obowiązującymi przepisami badania są wykonywane na podstawie skierowania od pracodawcy, w którym jest wskazane stanowisko pracy oraz czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące na stanowisku.

Przepisy prawa w pojedynczych przypadkach przyjmują kryterium słuchu jako istotne w ocenie stanu zdrowia m.in. w badaniach kierowców kat. D, D1 czy w badaniach wykonywanych w celu wydania międzynarodowego świadectwa zdrowia marynarza. Przy czym te ostatnie wdrażają postanowienia dyrektywy Rady 2009/13/WE z dnia 16 lutego 2009 r. w sprawie wdrożenia Umowy zawartej między Stowarzyszeniem Armatorów Wspólnoty Europejskiej (ECSA) a Europejską Federacją Pracowników Transportu (ETF) w sprawie Konwencji o pracy na morzu z 2006 r. oraz w sprawie zmiany dyrektywy 1999/63/WE (Dz. Urz. UE L 124 z 20.05.2009, str. 30). Powyższe przepisy są w trakcie nowelizacji.

Natomiast podkreślić należy, że w Polsce nie istnieje oficjalny, zamknięty katalog zawodów, które byłyby zabronione dla osób głuchych. Decyzja o zdolności do wykonywania danego zawodu dla osoby z niepełnosprawnością słuchu podejmowana jest indywidualnie, zazwyczaj przez lekarza medycyny pracy, po rozpatrzeniu konkretnego przypadku i charakterystyki danego stanowiska”.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Łukasz Krasoń

Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych

Sekretarz Stanu

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/